

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی کارکرد اسناد تجاری در حقوق ایران

کبری شجاعیان

۱- کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نورآباد ممسنی

kobrashojaeian1@gmail.com

۱- چکیده

پیدایش اسناد تجاری به تاریخ حقوق تجارت برمی گردد، به طور خلاصه به وجود آمدن این اسناد در سرعت و سهولت و امنیت و روابط تجاری نقش دارد. اسناد تجاری در تعاملات اقتصادی و تجاری، (چک، سفته، برات) نقش راهبردی و تسهیل گرمیان طرفین معاملات ایفا میکند. مهمترین کارکرد اسناد تجاری به معنای خاص آن است که وسیله ای برای پرداخت های غیرنقدی می باشد. اسناد تجاری از ویژگی هایی برخوردار می باشند که در این مقاله مورد بحث قرار میگیرند. در بحث اسناد تجاری واژه نمایندگی تجاری رابطه ی قراردادی است که به موجب آن نماینده تجاری (شخص حقیقی یا حقوقی) به طور مستقل متصدی مذاکره و انعقاد معاملات تجاری و یا سایر اعمال واجد آثار حقوقی را به نام و حساب اصیل در برابر دریافت اجرت یا کمیسیون بر عهده می گیرد. در اسناد تجاری اگر شخصی این اسناد را ظهننویسی نماید بدون آن که جهت آن را بیان کند این عمل جهت انتقال سند است مگر آن که ثابت شود به خاطر وثیقه گذاری یا وکالت در وصول است.

کلیدواژه: کارکرد، اسناد تجاری، ظهننویسی

۲- مقدمه

یکی از مهم ترین امتیازات اسناد تجاری مسئولیت تضامنی ضامن در مقابل دارنده سند است که به موجب آن دارنده سند میتواند به هر یک از ضامن و مضمون عنه تحت شرایط برای وصول " به صورت تضامنی رجوع نماید ضمانت قاعدتا در مواردی استفاده میشود که دارنده برات به شخص یا اشخاصی برات را در اختیار او قرار میدهد اطمینان کامل ندارد و با تضامن شخص ثالث این اطمینان در دارنده ایجاد می شود که تعهد براتی در سر رسید انجام خواهد شد. مواد ۲۳۷ و ۲۳۸ و ۲۴۹ و ۳۱۴ و ۴،۲ و ۴،۳ قانون تجارت به ضمانت ضامن در برات و نوع مسئولیت وی و ضمانت قراردادی و قانونی ضامن از صادر کننده و ظهننویسی ها اختصاص دارد انتقال پذیری اسناد تجاری با وجود محدودیتها و استثناهایی^۱ بر آن هم چنان یکی از برجسته ترین ویژگی های حاکم بر اسناد تجاری به شمار می رود.

۳- گونه های زمانی برای انتقال سند تجاری^۲:

از دید انتقال گیرنده، انتقال سند تجاری می تواند به نام شخص معین و یا در وجه حامل انجام شود و از دید زمان انجام انتقال ممکن است پیش از واخواست نکول را در جایی که قبولی باید باشد و یا پس از آن باشد همچنین انتقال میتواند پیش از سر رسید و یا پس از آن نیز پیش یا پس از واخواست عدم پرداخت و اقامه ی دعوا روی دهد. همچنین باید توجه داشت که سند تجاری از دید

^۱ - همچون باز داشته شدن صدور چک در وجه حامل پیرو تبصره ماده ۲۱ ق چک

^۲ قبولی سند تجاری منها در برات موضوعیت دارد، زیرا در سفته شخص ثالثی نقش بازی نکرده و در چک بانکی نیز بانک پیرو قرارداد گشایش حساب با دارنده دسته چک از پیش رضایت و اعواد خوشی به پرداخت وجه از موجودی حساب ما در کنده را اعلام نموده است

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

سررسید پرداخت میتواند دیداری و یا در زمان معین پس از صدور یا پذیرش سند باشد برای اسناد براتی یا اسناد تجاری به معنای خاص ویژگی، اوصاف و فوایدی بیان گردیده است :

اما بدون تردید مهمترین ویژگی «کارکرد» آنها به عنوان وسیله پرداخت است و سایر اوصاف و خصوصیات نیز بایستی حول این محور و در راستای تحقق آن ارزیابی و بررسی گردد این ویژگی در ادبیات حقوقی با تعبیرات متفاوتی بیان شده است. برخی نویسندگان در بیان مزایای این اسناد آن را ابزار پرداخت جانشین پول و یا به تعبیر بهتر پول کاغذی دانسته اند. Lawrence, ۲۰۰۱, (۴: ۲۰۰۲ fakhari, ۱, ۱۸: ۲۰۱۱ Kayyani, ۱۹۸۳, Corley)

هدف ما در این مقاله بررسی کارکرد اسناد تجاری است، نگارنده معتقد است که اسناد تجاری- در زمینه ی روابط بین طرفین در معاملات تجاری. به گونه ای کارساز بوده است و در سرعت عمل این ها نقش داشته و توانسته است که افراد جامعه را در کار تجارت خرید و فروش معامله ای تجاری طبق روال قانونی به حق و حقوق خود برساند و اما اسناد تجاری از ویژگی هایی برخوردار است که چنانچه مدنظر قرار گیرند در تحولات تجارت جلوه بهتری نمایان خواهند داد درست است که اسناد تجاری مثلاً چک در معاملات بین طرفین کاربرد دارد اما در چهره ی دیگری که به آن می نگریم از نگاه حقوقی طرف مقابل را گاه به گاه نتوانسته است به آن حق واقعی خود برساند، و با تغییرات در قانون صدور چک که موادی از آنها به طور کلی عوض شده بانک در صدور این اسناد برای افرادی که اعتبارات بالایی دارند این مورد را لحاظ نموده است و این خود نوعی روش جدی و قاطع در برخورد به این مقوله ی معاملات تجاری مدنظر قرار میگیرد اکنون به معانی چندین واژه کلیدی در این مقاله می پردازیم:

- ۱- کارکرد ← فرهنگ عین عمل و کار اندازه و مقیاس کار انجام شده. فرهنگ دهخدا: کار کردن - فعل -
- ۲- اسناد تجاری ← در اصطلاح حقوقی اسنادی است که برای پرداخت وجه در راس موعد نزد یک یا در مدت در وجه حامل و قبض انبار معین محدود و کوتاه بکار می روند که مهمترین آن ها برات، سفته چک میباشد و از همین قبیل اسناد -
- ۳- ظهنویسی - پشت نویسی کردن چک و مانند آن ← فرهنگ معین فرهنگ دهخدا ← پشت نویسی

از جمله کسانی که در زمینه این مقاله کار کرده اند به چند تن از آنها می پردازیم:

- ۱- بهمن الفی ، مظفر، باشکوه، علیرضا لطفی دودران مقاله ای با عنوان تبیین و تحلیل ضمانت در اسناد
- ۲- حمید میری مقاله ای با عنوان اعتبار انتقال سند تجاری پس از سررسید و اخواست
- ۳- ابراهیم عبدی پور فرد، علی فتوحی ،راده مقاله ای با عنوان تحلیل اقتصادی اسناد تجاری به عنوان سیستم پرداخت -
- ۴- مفهوم اسناد تجاری :

اسناد تجاری در حقوق تجارت در دو معنی کاربرد دارد : ۱- اسناد تجاری به معنای عام ، منظور هر سندی است که در مبادلات تجاری عینی مبادلات ناشی از اعمال تجاری به کار می رود؛ مانند برات، سفته، قبض انبار و اعتبارات اسنادی (LC) ، چک، اوراق سهام ، اوراق قرضه، ضمانت نامه بانکی، سیاهه تجارته، بارنامه و ...

اسناد تجاری به معنای خاص: منظور اسناد تجاری جانشین پول است که معرف حق دینی حال یا با وعده کوتاه مدت هستند سه سند چک سفته برات از مصادیق بارز اسناد تجاری به معنای خاص است که به دلیل کاربرد بسیار آن در معاملات تجاری و نقش گسترده ای که در افزایش سرعت مبادلات تجاری ایجاد می کنند واجد نظام حقوقی خاصی هستند، اکنون به تعاریف سه دسته از اسناد تجاری اعم از چک و سفته و برات طبق مستند قانون تجارت می پردازیم:

- ۱- م ۳۱۰ ق تجارت: چک نوشته ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که نزد محال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می کند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲- م ۳۰۷ تجارت فته طلب (سفته) سندی است که به موجب آن امضاء کننده تعهد می کند مبلغی را در موعد معین یا عند المطالبه در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله کرد آن شخص کارساز نماید.

۳- م ۲۳۳ ق تجارت: برات علاوه بر امضاء یا مهر برات دهنده دارای شرایطی می باشد. قید کلمه برات در روی ورقه - تاریخ تحریر (روز - ماه - سال) - اسم شخصی که باید برات را تادیه کند - تعیین مبلغ برات - تاریخ تادیه وجه برات - مکان تادیه وجه برات - اسم شخصی که برات در وجه یا به حواله کرد او پرداخته شده است - تصریح به اینکه نسخه اول یا دوم یا سوم یا چهارم الخ است. تعریف سند: سند در لغت به معنی آن چه بر آن اعتماد کنند آمده است در اصطلاح حقوقی عبارت از «هر نوشته‌ای که در مقام دعوا یا دفاع قابل استناد است».

«م ۱۲۸۴ قانون مدنی» سند دو نوع است رسمی یا عادی سند رسمی طبق م ۱۳۸۷ قانون مدنی عبارت از اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشد رسمی است.

غیر از اسناد مذکور در ماده ۱۲۸۷ سایر اسناد عادی است م ۱۳۸۹ قانون مدنی اسناد عادی هم شامل اسناد تجارتي و اسناد غیر تجارتي می باشد. نگارنده معتقد است که دستگاه های قضایی گاه آنچه که طبق مستند قانون تصریح شده است، در پرونده ای حقوقی مدنظر قرار نمی دهند و بفرض مثال در حقوق بستانکاران در روابط تجاری و معامله آنها با طرفین مقابل از حقوق بدهکاران بیشتر دفاع شده است تا این که حق حقوقی بستانکار هم مورد لحاظ قرار گیرد حتی اگر اسناد تجاری مانند چک هم بین طرفین باشد قانون گذار سعی کرده است که بدهکاران را در وصول دیون خود باتقاضای اعسار و طبق شرایط تمکن مالی آنها رفتار شود چه بسا این که حق بستانکاری در این جا رعایت نشود و نگارنده معتقد است که در اینجا قانون گذار خواسته از اطاله دادرسی (طولانی شدن روند سیدگی) جلوگیری نماید بسا طرفین با قرار دادن صلح و سازش بتوانند نقش بسزایی را ایفا نمایند.

در تحلیل اقتصادی قضیه و با در نظر گرفتن کارکرد اصلی سند تجاری، اصولاً هدف از صدور و تسلیم ورقه ی تجاری به طلبکار قراردادی آن است که ابزاری برای پرداخت مبلغ قرار داد باشد و تعهد یا التزام امضاء کنندگان به پرداخت وجه ورقه نیز سازوکاری قانونی برای تحقق و تضمین این پرداخت است. سپس تعهد براتی یا تعهد ناشی از امضای ورقه ی تجاری جایگزین تعهد پایه و اصلی نمیشود بلکه ابزاری قانونی برای تضمین ایجاد و پرداخت همان تعهد است به عبارت دیگر تعهد براتی تعهد اصلی را تقویت و ایفای آن در سر رسید را تضمین می کند.

در تحلیل رابطه ی میان تعهد براتی و دین یا تعهد پایه باید گفت: سند تجاری وسیله ی پرداخت غیر نقدی است که سازوکاری را برای پرداخت آسان تر دین و تعهد منشاء قانونی بیشتر فراهم میکند سند تجاری پول یا شبه پول نیست و بر خلاف پول فی نفسه ارزش و مالیت ندارد و ارزش و مالیت آن وابسته به طلب پولی است که در سند منعکس است.

۵- رهن اسناد تجاری

اکثریت فقها معتقدند که مال مورد رهن باید عین معین باشد؛ در خصوص لزوم عین بودن مورد رهن ادعای اجماع شده است قانون گذار و تدوین ماده ۷۷ قانون مدنی از نظر مشهور در فقه تبعیت کرده است. ماده مذکور مقرر می دارد در مال مرهون باید عین معین باشد و رهن دین و منفعت باطل است. فقیهانی که رهن دین را باطل میدانند غالباً استدلال میکنند که قبض صحت شرط صحت رهن است. و امکان قبض دین وجود ندارد زیرا دین امر کلی است و وجود خارجی ندارد تا بتوان آن را قبض نمود. آنچه مدیون در اختیار مرتهن قرار می دهد عین دین نیست بلکه یکی از مصادیق دین محسوب می شود. دلیل بطلان رهن دین در قانون مدنی صریحاً ذکر شده است و مشخص نیست که دلیل بطلان آن شرط عین بودن مورد رهن است یا به دلیل این که قبض شرط صحت رهن است (م ۷۷۴ ق مدنی)، زیرا دین امر کلی است و قبض آن ممکن نیست.

۶- اصول و قواعد حاکم بر اسناد تجاری:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- اصل عدم استماع ایرادات ۲- اصل مستقل بودن امضاء ۳- اصل استقلال قلمرو و تعهد ۴- اصل اشتغال ذمه ۵- اصل مدیونیت اکنون به توضیحات ۲ تا ۳ مورد از آن می پردازیم:

۱- « قاعده غیر قابل استناد بودن ایرادات قاعده ای خلاف قواعد عمومی حاکم بر قرارداد های مدنی است با این مضمون که متعهد سند (مدیون) نمی تواند در برابر آن دفاعی کند که به روابط او و ظهورنویسان پیشین با صادر کننده ناظر باشد. حکمت اصلی این قاعده، ایجاد اعتماد نسبت به اعتبار این اسناد است زیرا اگر بنا باشد که متعهد سند بتواند به تمام ایرادهای ناشی از روابط خود با دست های پیشین در بردارنده کنونی اسناد کند، دیگر هیچ اطمینانی به وصول دین باقی نمی ماند و بازرگانان می کوشیدند از پذیرفتن این گونه اسناد متزلزل خودداری کنند و تبعاً جامعه از مزایای گردش این اسناد محروم میماند. تعیین و تشخیص این کاربرد اسناد تجاری و مصادیق آن (برات، سفته چک و ...) مستلزم شناخت کامل مقررات، اصول و قواعد ناظر بر آنها می باشد که متأسفانه در ایران چندان مورد بحث و بررسی قرار نگرفته و قوانین وضع شده در این باره نقش بسیار اندکی در تبیین آن داشته است.

۲- دومین اصلی که بر اسناد تجاری حکومت دارد، اصل استقلال امضا هاست به موجب این اصل هر امضاء بر روی سند به هر عنوان اعم از صادر کننده یا ظهرنویس یا ضامن مستقل از دیگر امضاها اعتبار دارد. بنابراین اگر نسبت به اعضای ظهرنویس ایرادی (مثلاً ادعای جعل) مطرح گردد، صادر کننده نمی تواند از پرداخت وجه سند به دارنده با حسن نیت خودداری کند زیرا صادر کننده به اعتبار امضای خود در قبال دارنده سند تجاری مسئولیت دارد. در ماده (۱۰) کنوانسیون ۱۹۳۱ ژنو راجع به چک آمده است. در صورتی که چک امضای اشخاصی باشد که فاقد اهلیت جهت پذیرش تعهد از طریق چک هستند یا چک تضمین امضاء ی معمول با امضای اشخاص موهوم و یا امضایی باشد که بنا به دلایلی دیگر نتوان امضاء کننده با کسانی را که به نمایندگی از طرف آنها چک امضاء شده است متعهد نمود مسئولیت سایر اشخاص امضاء کننده چک به قوت خود باقی است م (۷) کنوانسیون ۱۹۳۰ ژنو (راجع به برات) نیز مقررات مشابهی دارد اما قانون تجارت ایران حکم صریحی در این باب مقرر نداشته است. نگارنده معتقد است که صادر کننده چک که بر روی چک امضاء زده است در هر صورت در بردارنده چک و وصول آن مسئولیت دارد چک از اسناد عادی لازم الاجراست که در هر صورت وقتی چکی را امضا نمودی دال بر مدیونیت صادر کننده است و در پاره ای موارد چک قابل تعقیب کیفری نمی باشد که شرایط دارد طبق مستند قانونی چکی فاقد وصف کیفری نمی باشد ۱- چک سفید امضاء ۲- چک وعده دار ۳- چک بدون عده (بدون تاریخ) ۴- چک مشروط ۵- چک تضمینی

ماده ۱ ق ص چک انواع چک را بیان کرده :

۱- چک عادی ← چکی است که اشخاص عهده بانک ها به حساب جاری خود صادر میکنند و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادر کننده آن ندارد.

۲- چک تضمینی ← چکی که توسط بانک به عهده ی همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت آن توسط بانک تضمین می شود

۳- چک تأیید شده ← به چکی که اشخاص عهده بانک به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال علیه پرداخت وجه آن تأیید میشود .

۴- چک مسافرتی ← چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک توسط نمایندگان و کارگزاران پرداخت می گردد. تبصره الحاقی ۱۳۹۷/۸/۲۳ - قوانین و مقررات مرتبط با چک حسب مورد، راجع به چک هایی که به شکل های الکترونیکی (داده پیام) صادر می شوند نیز لازم الرعایه است. بانک مرکزی مکلف است اقدامات و دستورالعمل های لازم را در خصوص چک های الکترونیکی (داده پیام) را ظرف ۱ سال پس از لازم الاجرا شدن این قانون انجام دهد.

م ۱۹ ق ص چک ← در صورتی که چک به نمایندگی یا وکالت صادر شده باشد صادر کننده چک و صاحب حساب متضامناً مسئول پرداخت وجه چک هستند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در ق قدیم صدور چک صادرکننده چک می توانست در قسمت دارنده چک، حامل، در وجه شخص معین با خط زدن عبارت به حواله کرد و یا در وجه شخص معین و به حواله کرد او صادر نماید اما مطابق قانون صدور چک جدید صادر کننده نمی تواند چک را در وجه حامل صادر یا ظهر نویسی کند.

نگارنده معتقد است که تغییرات در قانون صدور چک به شیوه جدید نقش موثر و بهتری را مطرح نموده و از این جهت به اعتبارات اسناد تجاری در معاملات طرفین اهمیت ویژه ای قائل شده است. چنانچه اسناد تجاری مورد لحاظ قرار نمی گرفت روابط های تجاری، حمل و نقل و.... آسیب های جبران ناپذیری به حقوق تجارت وارد می نمود اکنون اسناد تجاری از اهمیت بالایی برخوردار می باشند که باید در کاربرد آنها و نقش شان بیشتر مورد توجه قرار گیرد و از دیدگاه فضایی در مبادله ی آنها بین طرفین جدی تر برخورد نمایند تا از نظر شهروندان به طور جدی به این اسناد نگاه شود.

۷- نتیجه گیری:

اسناد تجاری (برات، چک، سفته) نیز در طول زمان دارای ارزش عینی شده اند و عرف تجارت آنها را قابل خرید و فروش میدانند بنابراین وقتی خود این اسناد مورد توجه قرار بگیرد و آن را در معرض خرید فروش قرار می دهند به طریق اولی باید توان آنها را موضوع وثیقه و رهن قرار داد.

اصول و قواعد حاکم بر اسناد تجاری عمدتاً جهت تقویت اعتبار این اوراق و پذیرش آنها در مبادلات بین اشخاص و تحقق کارکرد اوراق تجاری به عنوان ابزار پرداختی که با مکانسیم عمل خاص ایجاد و تسویه دیون و تعهدات را در پی دارد قابل تفسیر و توجیه است. اصل استقلال امضاء بیانگر آن است که هر امضاء مختص به خود شخص میباشد با امضاء دیگران مستقل میباشد میتوان گفت این اصل قائم به شخص است یعنی کسی نمی تواند به جای کسی دیگر سندی یا نوشته ای را امضاء نماید و در صورت چنین امری اتهام جعل حساب میشود که طبق حقوق کیفری قابل تعقیب و مجازات است در حقوق تجارت اسناد تجاری به منظور آسان سازی روابط طرفین مورد لحاظ قرار گرفته است و این اسناد به خصوص چک بیشتر مورد بکارگیری طرفین قرار گرفته است. اسناد تجاری از منظر کارکرد در سیستم های پرداختی به سیستم پرداخت غیر نقدی موسوم است چک وسیله ای است برای پرداخت مالی. اسناد تجاری از آیتهم ها و اصولی برخوردارند که مفهوم و آثار آنها در برخی قوانین داخلی و خارجی، دکترین و رویه منعکس شده است و ویژگی مهم این اسناد وصف شکلی و قابل نقل و انتقال بودن و مسئولیت تضامنی امضاء کنندگان است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع :

- ۱- محمد مهدی، توکلی. (۱۳۹۷). مختصر حقوق تجارت ناشر: نشر مکتوب آخر، چاپ ۱۶، شماره کتابشناسی ملی: ۵۴-۹۵۲۹ شابک: ۹۷۸-۲۰-۹۸۰۲۸-۹-۶
  - ۲- معین. (۱۳۸۶) لغت نامه معین، چاپ ۲، تهران: نشر زرین.
  - ۳- موسوی خمینی. (۱۳۶۳). ۵۵۲ - ۲، خائی، ۴-۱۹۹۲: ۴۰۱. ۴-وحید خراسانی، ۱۳۸۶: ۱۵۸.
  - ۴- بحرانی، یوسف. (۱۴۰۸ق)، قم، حدائق الناضره فی احکام الظاهره ج ۲۵، انتشارات اسلامی وابسته جامعه مدرسین، قسم ص ۲۴۶.
  - ۵- نجفی، محمدحسین. (۱۹۸۱). جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام، بیروت انتشار دار احیاء التراث الإسلام، جلد ۲۵، ص ۱۱۸.
  - ۶- ابن ادریس. (۱۴۱۱ق). سرایر، قم، نشر اسلامی ج ۲ ص ۴۱۶.
  - ۷- بحرانی، یوسف، پیشین
  - ۸- گلندی، احمد رضا. ۱۳۷۳، بررسی تحلیلی اصل عدم توجه ایرادات در اسناد تجاری در حقوق ایران، دانشگاه تربیت مدرس اسناد راهنما: ربیعا اسکینی.
  - ۹- فخرایی، محمد، تحلیل اصل استقلال امضاءات در اسناد تجاری و بررسی تطبیق آن در حقوق ایران و انگلیس دانشگاه تربیت مدرس اسناد راهنما: ربیعا اسکینی.
- مقالات :
- ۱۰- بهمن، الفی، مظفر، باشکوه؛ علیرضا، لطفی دودران. (۱۴۰۰). مقاله تبیین و تحلیل ضمانت در اسناد تجاری، مطالعات مدیریت راهبردی، شماره ۴۶.
  - ۱۱- ابراهیم عبدی پور فرده علی فتومی راد. (۱۳۹۵). مقاله تحلیل اقتصادی اسناد تجاری به عنوان سیستم پرداخت، فصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی دوره جدید، ۲۳، شماره ۹.
  - ۱۲- حمید، میری. (۱۴۰۱). مقاله اعتبار انتقال سند تجاری پس از سررسید یا واخواست، دوره ۸۶، شماره ۱۱۷.
۱۳. Corley, ۱۹۸۳, kavayani ۲۰, ۱: ۱۸ sahai ۲۰۰۱ : ۲ Lawrence ۲, ۲, ۴.